

Иван Кръстев пред в-к "24 часа": Преходът започна и завършва като криза

Борисов не идва отляво или отдясно, а отдолу

Г-н Кръстев, какво се вижда на предизборния терен четири седмици преди изборите?

- Това, което се вижда, е много пари, малко политика и... стачката на учителите. А иначе ГЕРБ се бори да се утвърди, БСП да устои, десницата да оцелее, а ДПС да направи успеха си невидим.

Недоверието на хората в политическите институции е огромно, расте убеждението, че социалните проблеми се решават със стачка преди изборите, а не с промяна след изборите.

Най-голямата опозиционна партия не е представена в парламента и политическото напрежение тече не толкова между партиите, а вътре в партиите. Или с други думи, рай за пиар специалисти и коментатори.

- Казахте "БСП да устои" - на какво?

- В настоящия момент за БСП основното е да не позволи изборите да задълбочат кризата в правителството и да взривят партията отвътре. Левицата няма завършен мандат в годините на прехода и затова оцеляването на правителството е свръхзадача.

Това, което плаши БСП, е някакво повторение на 1996 година и затова лидерът на партията се опитва да не допусне две неща - висока инфлация и хора на улицата.

Това, което "Позитано" би определило като успех, е левицата да си върне позициите на първа политическа сила. Те искат да победят Борисов, но без да го ядосат.

- А какво иска ГЕРБ?

- ГЕРБ е типична протестна партия и иска всичко - любовта на хората, вниманието на медиите и властта, но не веднага. ГЕРБ трябва да докаже, че случилото се на европейските избори не е случайност и че вятърът продължава да духа в техните платна.

На европейските избори се роди политическата сила ГЕРБ, на тези избори трябва да се роди партията ГЕРБ.

ГЕРБ вече не е само Бойко Борисов и Цветан Цветанов, а хиляди кандидати - някои по-симпатични, други не толкова, а трети никак. И големият въпрос пред партията на Борисов е дали хората са готови да подкрепят тези кандидати.

Ако БСП живее в сянката на 1996-а, Борисов живее със спомена за това как се сгромоляса царската партия. А това стана именно на местните избори.

През 2003 г. НДСВ реши, че най-сигурният начин да не загубиш е, като не участваш, и това беше началото на края. За ГЕРБ е важно не просто да спечели, но да се превърне в национална политическа партия. И когато трябваше да избира между това да подкрепи избираеми кметове или да издигне свои кандидати, Борисов заложи на това да направи партия.

В този смисъл стратегията на ГЕРБ не е копие на стратегията на НДСВ, а е нейна противоположност.

- Значи ли всичко това, че Борисов иска предсрочни избори?

- Според мен, не. ГЕРБ още не е готова да управлява. А и през двете си години работа в общината Борисов много по-ясно си дава сметка, че избори се печелят с харизма, но държава се управлява с екип. Борисов има нужда от поне две години да закачи структура към рейтинга си.

И въобще проблемът със старите партии е, че вече знаем почти всичко за тях, а проблемът с новите е, че не знаем почти нищо за тях.

- Като говорим за старите -какво цели десницата на изборите?

- Тя се опитва да оцелее, но за да направи това, трябва да си измисли нов проект. И СДС като проект на прехода, и ДСБ като постпреходен проект според мен са изчерпани. В този смисъл общинската листа на десницата е коалиция на два приключили проекта.

В същото време Мартин Заимов може да бъде идеята за друга десница.

Той търси подкрепата не на носталгиците, а на едно поколение, което има нужда от повече морална яснота, безжичен интернет, зелена София и повече отвореност към света.

Заимов е кандидатът, който се противопоставя на провинциализма (интелектуален и политически) и вижда в него превъплъщение на комунизма.

Колко електорална подкрепа ще получи Заимов, ми е трудно да прогнозирам, но той е симпатичен проект.

- Къде в стратегията на БСП виждате ролята на ген. Аспарухов?

- Никога не разбрах, а сигурно и няма да разбере логиката на тази кандидатура. Но нали това е работата на разузнавачите - да ни объркат. С края на двуполусния модел левицата е изправена пред огромни проблеми: възрастен електорат, липса на лява идентичност и липса на политически смъртен враг.

В тази ситуация БСП търсеше образа на партия на компетентността и промяната. А генерал Аспарухов символизира всичко друго, но не и компетентност или промяна.

Защото ние навярно не знаем много неща от неговата биография, но със сигурност знаем, че никога не се е интересувал от общински проблеми, освен ако преди 1989 г. не е готвен да се кандидатира под прикритие за кмет на Атина. Но ако имаше такова нещо, г-н Райдовски отдавна да го е споделил с медиите.

- Ако се върнем на Борисов, кои са всъщност неговите избиратели?

- Бойко Борисов представлява тази част от българското общество, която се чувства предадена от своя елит (политици, политолози, журналисти).

И колкото и да ми е неприятно да го кажа, истерията срещу Бойко Борисов е форма на класова омраза.

Голяма част от интелигенцията не харесва Бойко Борисов не защото не идва отляво или отдясно, а защото идва отдолу. Преходът бе изключително елитно контролиран процес.

Консенсусът на 1990-те беше, че управлението на страната е прекалено важна работа, за да позволим на хората да избират за свои представители хора, които приличат на тях, мислят като тях, виждат света като тях.

Държавата можеше да се управлява от учени, дипломати и разузнавачи, но не и от пожарникари.

Общото между комунистическите и антикомунистическите елити беше, че те споделяха различни ценности, но идваха от една и съща социална среда - интелигенцията, появила се през социализма.

С влизането на Бойко Борисов в политиката влизат хора, които са външни на тази среда. Много от тях са сред спечелилите от прехода, но те не са от тези, направили прехода.

Френската класическа литература от епохата на Реставрацията (Стендал, Флобер) ни е оставила образа на този нов контраелит - хора с много енергия, огромна амбиция, неясни ценности и ненаписана биография.

Това, което не харесва елитът у Борисов, е това, заради което хората гласуват за него. И това е, което различава проекта ГЕРБ от проекта НДСВ. През 2001 г. мнозинството от българите гласуваха за царя, защото "не е като нас". Хората очакваха царят да промени живота им.

Тези, които гласуват за Борисов днес, гласуват за него, защото е един от тях, и очакването не е, че ще промени живота им, а че ще промени живота на елитите. Дали това е реалистично очакване, предстои да видим.

- Как ще изглежда политическата система след изборите?

- Тези дни четох интересно интервю на Андрей Райчев, в което той прогнозира, че след края на прехода в новата политическа система изчезват крайностите. Преди е имало два големи полюса -СДС и БСП, и слаб център, а сега ще има две силни центристски партии, каквито биха били БСП и ГЕРБ.

А лявото и дясното се оказват доскоро на периферията. Моят прочит на бъдещето не е толкова коалиционно-центристки.

В цяла Източна Европа краят на прехода прие формата на криза и изострена конфронтация между партиите на прехода и ново поколение партии, които отхвърлят резултатите на прехода.

Подобно противопоставяне вече се очерта и у нас. Партиите на прехода (БСП, СДС, ДПС, НДСВ) обвиняват своите опоненти в популизъм. Новите партии (ГЕРБ, "Атака") обвиняват старите партии в корупция. Парадоксът на прехода е, че, гледан отвън и отгоре, той е абсолютен успех - ЕС, НАТО, икономически растеж.

Но гледан отвътре преходът се изживява като провал и предателство на елитите. Да, случи се това, което искахме, но това ли искахме? В новото пространство делението ляво-дясно-център просто не работи. И в това ново пространство ГЕРБ и ДПС, а не ГЕРБ и БСП, ще

структурират политическото противопоставяне.

Защото ДПС е единствена от партиите на прехода, която не просто съхрани, но и засили своите позиции. Защото тя в най-голяма степен олицетворява срастването на политиката и бизнеса, но и защото тя е единствената партия, която българските избиратели така и не могат да накажат.

Другите си отиват, а ДПС обещава винаги да е във властта. По странен начин ДПС се превърна в представител не на българските турци, а на елитите на прехода, които никога не губят. Или, с други думи преходът започна и завършва като антиноменклатурна мобилизация.

Интервю на Юри Велев, в. "24 часа"